

DENEYSEL UYGULAMALARLA RESİMDE ESPAS KAVRAMININ LİSANS ÖĞRENCİLERİNE ÖĞRETİLMESİ¹

Doç. Dr. Mustafa Cevat ATALAY²

ÖZ

Güzel sanatlar eğitiminin amacı, yeteneği ortaya çıkarma, geliştirme ve özgün yapıtlar üretebilecek seviyeye ulaştırmaktır. Sanatçının imgelemine ifade eden araçların tümünü en iyi seviyede kullanabilecek nitelikli betimleme becerisi kazanması idealdir. Bu sayede sanatçı, kendini ve çevresini daha fazla duyumsayarak anlatım tekniklerini uygulamaları ile gösterebilir. Sağlıklı, duygusal, iletişimsel ve çağa uygun bir estetik anlatımı ile yapılanmış temel gereklilikleri amaçlayan eğitim faaliyetleri güncel sanat uygulamaları için de temel oluşturan kabul edilmiş bir araçtır. Bilindiği gibi çağın getirdiği koşullara göre sürekli değişen yenilenen bir sanat eğitimi anlayışı vardır. Yeni koşullara ayak uydurabilen geleceğin sanatçısını ortaya çıkartabilecek güçte bir sanat eğitimi felsefesine her dönemde ihtiyaç olacaktır. Araştırmanın önemini oluşturan etmene göre, Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin bilgilerini, kazanımlarını test etmek sayesinde, öğrencilerden kazanmasını beklediğimiz gelişim ortaya çıkar. Görsel anlatımın en önemli kompozisyon öğelerinden *espas*'ın ideal şekilde öğretim çıktılarının denetlenmesi gerekliliği vardır. Bu araştırmanın odak amacı, Resim Bölümü öğrencilerinin görsel ifade araçlarından birisi olan, önceki *espas* bilgilerini ve kullanabilmelerini ortaya koyabilmektir. Bu amaca ulaşabilmek için *espas* kullanımı deneyimlenerek, tasarımlar yaratıcılık faktörlerinin desteklediği bir motivasyonla bilgisayar üzerinde yapılmıştır. Araştırma, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi bünyesinde Bilimsel Araştırma projesi olarak desteklenmiştir. Betimsel analiz yönteminin kullanıldığı araştırmada *espas* kullanımı, deneysel bir yaklaşım ile atölye çalışmaları içinde projelerin sergilenmesiyle desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Espas*, Öğrenci, Sanat eğitimi, Güzel Sanatlar Fakültesi

¹ Bu makale, NKUBAP.00.18.AR.14.07 "Resimde Tasarım, Uygulama Ve Seçim Olarak Boşluk, Doluluk" numaralı bilimsel araştırma projesinden üretilmiştir.

² TNKÜ, GSTM Fakültesi Resim Bölümü Öğretim Üyesi, atalaymustafac(at)gmail.com

TEACHING THE CONCEPT OF THE SPACE IN PAINTING TO LICENCE STUDENTS VIA EXPERIMENTAL PRACTICES

ABSTRACT

The aim of the fine arts education is to expose and to improve the talent, and to make reach it to the level that is enough to produce genuine work of arts. The ideal is gaining qualified ability of description for an artist. Thus, he/she can make use all of the means of expression that reflects his/her imagination and sense his/her environment and himself/herself, so the artist can display the exposition techniques operatively. Educational activities that are aiming for healty, emotional, communicational and constructed with up to date understanding of aesthetics are also accepted tools that provide basis for contemporary art activities. As known, there are a renewing and changing understanding of art education in accordance with requirements of the day. There will be a need for a philosophy of art education that is able to reveal artist of the future in every period. According to the fact that reveals the importance of the research, by means of testing the informations and gainings of fine arts students, the improvement level of the students that we expect will expose. There is a need for checking the educational outputs of the espace that is one of the most important compositional elements of visual expression. The main purpose of this study is revealing the former espace information level of fine arts students and their ability of using it. In order to reach this purpose, espace using was experienced, creations were done upon computer with a motivation that supports creative elements. The research was applied and supported in the structure of Tekirdağ Namık Kemal University as a Scientific Researching Project. In the research, descriptive analyse technique was used and workshop studies were practiced and exhibited in a experimental approach.

Keywords: Espace, Student, Education of Art, Faculty of Fine Arts.

Giriş

Değişen koşullara uygun bir eğitim sunup çözüm önerilerinde bulanabilmek her eğitimcinin isteğidir. Günümüzde çağa göre şekil alan değişen, yenileşen eğitim süreci içine bilgisayar çok önemli bir yere sahiptir. Bir “araç” olarak önemli işlevi bilinmekte, ondan beklenen görevler ise sürekli artmaktadır. “Bilgisayar ve internet, sadece erişkinler için değil; aynı zamanda çocuklar için de oldukça faydalı bir ortamdır.” (Çelen ve Çelik, & Seferoğlu, 2011). Günümüzde bilgisayarın eğitimindeki yeri tartışılmadığı gibi, artık eğitimde yapay zeka gibi daha üst bir yapıdan nasıl yararlanıldığı ve yararlanılacağı tartışılmaktadır. Günümüzde gençliğin bilgisayar başında geçirdiği süre 90’li yıllarla kıyaslanamaz seviyededir.” Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2017’e göre, Bilgisayar ve İnternet kullanım oranları 16-74 yaş grubundaki erkeklerde %65,7 ve %75,1 iken, kadınlarda %47,7 ve %58,7” olmuştur (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do>)

Bilgisayarın kullanımı yaygınlaşmıştır. Güzel sanatlar eğitiminde sorunları azaltmak ve çözmek için fırsatlar sunmaktadır.

Teknoloji ve sanat eğitimi

Eğitim içine kaçınılmaz olarak eklenen teknoloji eğitim modellerinde de yeni sorgulamalar ve değişimlerle bizi öğrencilere aktardığımız derslerde bir eğitim ve uygulama aracı olarak değer kazanmaktadır. Eğitimciler için bilgisayar teknolojisinin yeterli ve amaçlı kullanımı ile kaliteli eğitim desteklenip, çağa uygun eğitim verilebilir. Öğrenciler yalnızca günlük yaşamlarında değil, akıllı telefonları vb. cihazları aktif olarak kullanmaktadırlar.

Hızla gelişim ve değişim gösteren, 21. yüzyıl çağdaş eğitim sisteminde araştırabilen, sorgulayabilen, analiz yapabilen, karşılaştığı sorunları çözebilen, yaratıcı ve eleştirel düşünceye sahip bireylerin yetiştirilmesi önemlidir. Bu özelliklerle donatılmış bireylerin eğitilmesi için eğitim programlarında bilim, teknoloji ve sanat üç ayağının o (Kanat ve Mutlu, 2017: 729). Senkronizasyonu önemlidir.

Teknolojiden tamamıyla kopuk geleneksel bir eğitim anlayışları başarılı bile olsa, çağa yabancılaşmış bir model olarak tartışmalıdır. “*Teknolojinin baş döndürücü etkisi bizim teknolojileri ara yüzleri ve biçimlendirme makinalarını kullanmadığımız beceriler düzeyinde gelişim göstererek sanat eğitimi içinde temel bir araç olacaktır. (Evering, & Moorman, 2012).*” Öğrencinin yaratıcılığını sürekli aktive eden teknolojinin adapte edildiği çözüm odaklı bir eğitim modeli, zorunlu olarak yeni bir eğitim felsefesi güncellemesi gerektirir. Sorun çözme yaklaşımı ile öğrenme merakını sürekli destekleyen yaratıcı eğitim sürecinin imkânları sağlayan öğrenciyi sürecin içerisine uygulamacı, deney yapan bir yaklaşımla geliştirmek önemlidir. Örgün Eğitim süreçleri sonunda, sanatçıların bilgisayar, akıllı telefonlar ve tabletlerle kurduğu etkileşim ortamı araçsallık bağlamında yapıt ve işlere etkide bulunarak eğitim süreçlerinin kazanımı haline de gelir.

Bunun yanında teknoloji sanat eğitimi ilişkisi ele alındığında bazı olumsuzlukların da olduğu gözlenmektedir. Kopya yöntemine açık bir yapı da olması, farklı görseller üzerinde müdahale de iz bırakmayacak kadar taklit etme imkanının olması, intihal için uygun araçların olması yeni sanatsal etik problemleri de beraberinde getirmiştir. "İnternetin ortaya çıkışı ve akla gelebilecek her konu hakkında neredeyse sınırsız yazılı materyale kolayca erişilebilmesi sayesinde, öğrenci intihal şüphesi öğretmenleri her düzeyde etkilemeye başlamıştır" (Evering, & Moorman, 2012). Şablonlar aracılığıyla bir çok yapının tekdüze bir biçimde üretilme yolunun dolayısıyla biricikliğin azalması monotonluğun artması, spontane ve doğaçlama tekniğinden beslenen ve hatalar ile diğerlerinden farklılaşabilen tasarımlar yerine doğrusal kusursuz hatasız üretim hattının ve yapısının oluşması sanat yapıtlarının endüstrileşmesine yol açarak farklı "özgünlük, orijinallik" kavramını tartışılır hale getirmiştir.

Görsel sanat eğitimi özelinde, teknolojinin getirdiği yukarıdaki türden olumsuzluklarla rağmen, güçlü araçlarla tasarlama ve sanatsal anlatım ifadesinin güçlendiğini kes yap, yeniden oluşturma ve esinlenme gibi farklı üretim yaratım faaliyetlerin de teknolojinin orijinal fikirlere imkan verdiğini de görebiliyoruz. Örneğin, bu teknolojik araçlarla, tasarlanan her görsel çalışma için çok hızlı düzeltmeler yapılabilir. Çalışmanın aşamalarında istenildiği kadar geriye dönüp tasarım-yaratımın belli aşamasından tekrar başlatılabilir. "Özellikle elektronik medyada ortaya çıkan gelişmeler, geleneksel sanat eseri üretim metodlarında radikal değişimleri de beraberinde getirmiştir." (Dolunay, 2016). Teknolojinin kullanımı sayesinde malzeme kullanımı ekonomikleşerek, sanatçının özgürlük alanını artırır. Üç boyutlu görsel sanat yapıtları için uygulama ve malzeme kullanımından önce, imgeler sanal olarak oluşturulup deneyimlenerek geliştirilebilir. Sanatçı- Tasarımcı, Üretim sürecine geçmeden önce bilgisayar üzerinde yapılan üretimleri denetleyebilmektedir. Üretim sırasında, çıktı ve üretim sürecinin başarısı garanti altına alır. Problemlerin çözümüne imkan sağlayan bu tür araçlar, üretim süresini, sanatçı yorgunluğu azaltmaktadır. Üretilen işlerin hızlı bir şekilde paylaşımına ve dahası küresel sanat ortamına dahil edilebilmesi de bir diğer olumlu katkısı olarak görülebilir.

Sanatı teknoloji ile uygulayabilmek ve üretebilmek için her gün insanoğluna daha fazla uyumlu, yenilikçi esnek yaratım, yazılım araçları üretilmektedir. Gelecek de bugünden çok farklı sanatsal üretimler çağına ilerlemektedir. "Her bir ana sanat formunda, yeni teknolojiler giderek yeni başlayanların geleneksel olarak yıllar süren çalışmanın geliştirilmesini gerektiren karmaşık tekniklere ihtiyaç duymadan yaratıcı çalışmalara hızla başlamasını mümkün kılmaktadır." (Hebert, 2016).

Küresel ölçekte, sanat dünyasının talepleri hep daha farklı ve özgüne doğrudur. Artık bir çok farklı Sanat disiplinin, yapının, kuramın ve metodların sanat eserlerinde ifade imkanı bulduğunu, üretimlerin daha eklektik ve kombine yapılar olduğunu söyleyebilmek için elimizde birçok veri bulunmaktadır. Çağımızda da sanat eserleri, yaratım, özgünlük temelli farklı ve daha yaratıcı işler çabası artarak devam etmektedir. Sanat yapıtları, düşünsel anlıkta, uygun teknikle üretim ve sunum imkanlarının olduğu bir sürece evrilmektedir.

Kompozisyon

Kompozisyon genel olarak, görsel öğeleri düzenleme işini tanımlamak için kullanılan bir terimdir. “Resimde, en gösterişsiz, en sade konu bile, ressamı, kompozisyon kurma, yani konusunu tuval içinde düzenlemek zorunda bırakır.” (Berk, 1972: 75). Kompozisyonun bir sanat yapıtı veya tasarımı açısından önemi büyüktür. Birçok sanat yapıtının konusuna göre farklı kompozisyon yapılabilir “Kompozisyon düzeninin hiyerarşisi, örüntünün tamamında hangi öğelerin bir arada görülmesi gerektiğini ve hangi öğelerin oransız olduğunu belirler.” (Arnheim, 2009).

Soyut, somut konuya bakılmaksızın birçok farklı kompozisyonlarla karşılaşabiliriz. Tutarlı bir kompozisyon izleyicinin dikkatini çekerek onun estetik olarak iletişim kurmasını sağlar. Kompozisyon betimlenecek fikirlerin hayal gücünün ve yaratımın ifade edileceği unsurların düzenlendiği bir alan ve aynı zamanda bir seçimdir “Kompozisyon, yine kompozisyon, bu sanatın tek tanımıdır.” (Deleuze; 1996: 171). Kompozisyon, düzenleme yöntemi olarak, “... Resimdeki her bir öğenin istenilen bütünsel etkiyi yaratmak üzere belirli bir düzen içinde bir araya getirilmesi ilkesi” dir ve bilindiği kadarıyla” (Baxandall, 2015: 29). Kompozisyon, Sanat elemanları ve tasarımı biçim, renk, değer, doku, fon ve Alan’ın organizasyonundan oluşur. “Sanatçı kendisini adeta bir yük istifçisi gibi duymalıdır; kompozisyon, kompozisyonun geliştirilmesi, onun sürekli kaygısı olmalıdır.” (Ziss, 2011: 126).

İzleyici estetik deneyimle sanat yapıtı ile iletişime girerek onu yorumlayıp, değerlendirip estetik deneyim yaşar. Fakat sanatsal bir kompozisyon için yalnızca matematiksel bir biçimlendirme yönteminin tekrar edildiği ya da önemli olduğu kompozisyon yapılandırması yaratıcı ve özgün bir kompozisyon için yeterli olmamakta ve bu amaçla üretilen kompozisyonlar genellikle duygusal ve estetik olarak yeterince etkileme gücüne sahip değildir. “Estetik izleyişin özü ise değişen, görsel bakış açılarının nesnel düzenlilik taşıyan bir bütün, bütünsel nitelikte bir kompozisyon oluşturmasıdır;” (Lukacs, 1992: 237).

Kurgulamada konu ve temalar etkili olarak uygulamaya yansıtılır. Sanat eserinin estetik yapısı ve amacı açıkça kurgulama süreçlerine müdahale eder, yeni metotlar arar ve yapıyı oluştururlar. Kompozisyon yapı olarak her sanat yapıtı için farklı unsurları baz alarak uygulanır. Bu nedenle her eser için aynı reçete uygulanamaz. “Adına yaraşır bütün sanat yapıtlarında biçimsel kompozisyon yöntemleri, yaratıcının ele aldığı somut gerece göre değişirler ve onun tasarısına, estetik fikrine sımsıkı bağlıdır.”(Ziss, 2011:124).

Mekan, Espas, Boşluk

Espas görsel sanatlarda boşluk anlamına gelmektedir. Espas, güzel sanatlar kavramı olarak derinlik, aralık, boşluk, mekan, uzay, alan atmosfer, perspektif gibi bir anlamda kullanılmaktadır. Kökeni Fransızcadır. “Espace” olan kelime dilimize espas olarak kabul görmüştür. Bilindiği gibi espas anlam olarak “TDK’ya göre; 1. Basımcılıkta bir kelimenin harflerini ayırmak için kullanılan harflerden daha kısa ve küçük metal çubuk. 2. “Aralık” şeklinde tanımlanmıştır.

Görsel Sanatlar üretim türlerinin hepsinde bir espas kurgusu vardır. Zamansal ve betimleme türüne göre farklı şekillerde görsel biçimlere etki eder. Erbay, (2000: 65)'e göre, İnsanın resimsel döneminde "Espas" 7, yaşlarında aktarılmaya başlanır ve yeni algıların ifade edebildiği bir dönemdir. Ancak espasın bu kadar derinlemesine incelenmesi XX. yüzyıl sanatı ve felsefesi ile sorgulanmağa başlanmıştır. Özellikle önce Cezanne, sonra Kübizm akımı ile espasın yalnızca bir düzenleme elemanı değil başlı başına bir sanat sorunsalı olarak kabul edildiğini görebiliriz.

Günümüzde espas kurgusu bütün sanatçılara göre farklı olabilmektedir. Sadece geleneksel belli bir türedeki espas baz alınarak resimsel veya tasarımsal betimleme sınırlı bir yapıt olacaktır. Espas bir sanatçının belirli amaçlarla kurguladığı bir alandır. Negatif alan genellikle aktif olmayan alan olarak tanımlanmalıdır. "Boşluk var olan bir şey değil, onu var etmek gerek ama var olan bir şey değil o..." (Giocometti, 2005: 229). Doğu resminde negatif alanın felsefi temeller ile de biçimlendirildiği bilinmektedir. "Her şeyden önce de sessizlik bu. Mekanik bir ölçü içerisinde, orada hesaplanmış bir şey değildir sessizlik." (Cheng, 2006:51). Bazı resim türleri için alan huzurlu mistik kavramsal bir etkinin ifadesidir. "... Zen anlayışındaki peyzajlar, aydınlık ve sınırı belli olmayan bir alanı gösteriyorlardı. Bu boşluk içinde görülmeyenlerin de, seyirci tarafından tasarlanması ve tamamlanması gerekiyordu. (Turani, 1996). "Aristoteles Physica'da (203, b) "boşluğun var olduğu kuramı, yer'in varlığını içerir. Çünkü boşluk maddeden bir yer' olarak tanımlanabilir" demektir." (Russell, 1994:180), Espasın boşluğu, büyüklüğü sessizlik alanı yaratarak estetik duyumsamada farklılıklara neden olabilmektedir. Alanın sadece boyutları ve kullanımının yanında öyküsünde değişiklik yaratan diğer unsur renk ve derinliği betimleyen nesne yada figürlerin planlamasıdır.

Sanatta negatif ve pozitif alan problemi resim sanatının var olmasından bu yana sanatçılar için temel kurgu elemanıdır. "Boşluk durmadan biz ressamlarla oyun oynar. Biz de bu yüzden boşluğa dua ederiz." (Berger, 2000: 22). Amaç olarak, Boş ve dolu alan planlama her görsel sanat eseri için estetik yapı içermektedir.

Resimde negatif ve pozitif öğeler vardır. Negatif öğeler genellikle espasa, mekana işaret eder. Bir anlamda "espas" ögesi, aralık demektir. Aralık; yüzeyler, cisimler arasındaki uzaklıktır. Görsel algıda ise bu, doğal yapısından çok daha etkili bir öğedir. Cisimlerin görsel etkilerinin net, berrak, kuvvetli, anlamlı ve anlaşılır olmasında "aralık" belirleyici bir faktördür (Atalay, 1994: 209, Akt: Yılmaz, 2009: 35).

İki ya da üç boyutlu görsel çalışmalarda çizim, şekil veya biçimler arasını kapsayan boşluklar ve düzlemlerin ilişkilerini espas kapsamında değerlendirebiliriz. Espaslar farklı etkiler yaratır. Espas tercihleri konuya göre çok farklı olabilmektedir. Her resim türüne göre espaslar olabildiği gibi sanat tarihi boyunca yapılmış resimlerde de farklı espas türleri vardır "Espası kuran işaretlerin organizasyonu yüzyıllar boyu değişmeyen formlere göre değil, belirli zaman ve coğrafya içindeki toplumların estetik anlayışına göre değişir." (Sümer, 1990: 48)

Espas türleri farklı tekniklerle ifade imkanı bulur. Perspektif yanılısma üzerinde 3 boyutlu bir derinlik espası bunlardan birisidir. Genç, & Sipahioğlu, (1990: 88)'e göre, imgelerin biçimlerin, renklerin giderek boyutlarının küçülmesi ve renk değerlerinin azalması ile Perspektif yanılısma iki boyutlu yüzeyler üzerinde yaratabilmektedir. Örneğin, geleneksel klasik sanat anlayışında temsile dayanan görüntüler genellikle perspektif daralma ve genişleme tercihleri ile aktarılmaya çalışılmıştır. Geleneksel resimde formları ve renkleri daha az belirginleştirerek renkleri solgunlaştırarak atmosferik alan perspektifini tasvir etmektedir. Gerçek alan üç boyutludur ve temsil resmi üç boyutlu alanların espasını uygular. Temsile dayalı resimlerde birçok irili ve ufaklı espaslar bulunabilir. "...ressamların, resimde espas duygusuna egemen olmak için farklı yollar denediklerini gördük..." (Lhote, 2000). Çizgilerin şekilleri ve formların perspektif noktalarında kaybolması, büyüklük küçüklük farklılıkları sayesinde izleyiciye derinlik olduğunu algılatır. Resimsel kurgu ve tasarım dengelenmenin olduğu bir yaratımdır. Bu denge yalnızca simetri ile kurulmaz. Dengenin farklı araçları da vardır. Daha güçlü küçük elemanlarla daha güçsüz büyük elemanlar arasında denge aranabilir ki bu da işte sıklığı azaltan bir öğedir. "İki boyutlu veya üç boyutlu bir bütünü oluşturan elemanlar arasındaki uzaklık veya yakınlık ilişkileri, dengenin sağlanmasında en önemli unsurdur." (Demir ve Atar, 1993: 109). Boşluk izleyicide bir eserin yorumlanması için bir referans sağlar. Eco, (2014: 16)'ya göre, boşluklar ve düzenlemeler sayesinde metinler etrafında oluşan alanlar, "uzamsal" düzenlemeler belirsiz bir durum yaratarak "metni sonsuz yoruma ve öneriye açık, çeşitli anlamları yüklenmeye gebe hale getirmektedir."

Bilindiği gibi, görsel sanatlarda birçok farklı espas yapıtlarda ve tasarımlarda uygulanmaktadır. Espas kavramının tanımında sanat eserlerinde uygulamalarında genel hükümler bulunmamakta ve bu nedenle, görsel sanatlarda espasın farklı uygulamalarını görebiliriz.

Görsel sanatlarda boşluk içerisine iki ya da üç boyutlu herhangi bir nesne dahil olduğunda, mekanla iletişime geçerek, boşluğun manasını farklılaştırmaktadır. Kurguya dahil olan nesnenin, orantısı ve çevresi ile iletişimi yapının estetik bileşenlerini değiştirerek bize farklı bir estetik deneyim yaşatır. Espasta planlanan nesnenin hiyerarşisinin yanında tasarımın x, y koordinatlarındaki yeri, nesnenin ifade ettiği anlamın farklılaşmasına neden olmaktadır. Örneğin, herhangi Bir unsurun, mekân içindeki konumunun kenarlara yaklaştıkça gerginliğinin arttığı varsayılmaktadır. Eğer nesne tamamen mekân sınırlarına dayanmışsa anlam büyük oranda değişikliğe uğramıştır.

Anlamda farklılıklara neden olabilecek bir diğer düzenleme eşit statülü nesne ve boşluğun kullanılıp eşitlenerek statik bir kurguya neden olan planlamadır. Boşluklar estetik bir forma dönüşerek manayı değiştirebilecek güce sahiptir. Boşlukların oranlarını dengelemek konunun daha güçlü aktarılması bakımından önemli bir gerekliliktir.

Heykel ve resimde boşluk genellikle negatif boşluk olarak adlandırılmakta ve sadece boş alan olarak planlanmamaktadır. Nesnelere var olmasını sağlayan önemli bir tasarım aracı olduğu sanatçılara yüzyıllardır bilinmektedir. Pozitif ve negatif alanların kullanımını arasındaki simetri dışında bulunan denge ideal estetik bileşimin önemli bir amacıdır. Sanatçılar, konuyu daha iyi betimleyen, dolu, boş alan kurgulanmasını yapıtlarında

araştırmaya devam ederler. Aynı sanatçının eserlerinde bile bu araştırma devam eder. Boş alan sahnenin ya da figürün bir devamı olarak ifade edilmekte ve renk yada formla biçimlendirmeden, detaylandırmadan vb. kasıtlı olarak boş bırakılan bir alandır. Birçok sanatçı içinse boş alan olarak tanımlanan alanda farklı düzenlemeler yapılabilmektedir. Negatif ve pozitif alanın var olan etkileşimden dolayı bağımsız, yansız değerlendirilememektedir. Örneğin, Soyut resimde, geleneksel resimden farklı olan negatif olan uygulaması çoğu sanatçının tercihinden farklı olabilir.

Görsel sanatlarda üretilen yapıtlar yanında, bütün görsel medya üretimlerde bir boşluk alan tasarımı-seçimi vardır. Özensiz medya tasarımlarında iyi planlanmamış, konudan uzaklaşmış boşluk uygulamaları problemlidir. Boşlukların amacına uygun kullanılması estetik görünüm için olmazsa olmazdır. Sanatçı tarafından kompozisyonda boşluğun etkin kullanımı fikre hizmet eden bir sonuç yaratır. Boş alan imgelene düşüncüyü ne kadar iyi betimlese sanatçı tarafından odaklanılması istenen konu üzerine bir odaklanma sağlanabilir. Negatif alan kullanma ustalığımız, birçok anlamda bizim izleyici ile kurduğumuz iletişim için doğru mesajı göndermemizi sağlayan bir araçtır.

Bilindiği gibi, tasarım öğelerinden aktör olanlara vurgu yapmak için daha az sayıda elemana ve daha fazla boş alana ihtiyacımız vardır. Bu nedenle boş alan-alanlar görsel sanatlar için en önemli düzen araçlarından birisidir. Espasın çok güçlü bir araç olması onun farklı görüntüleri düzenlemede yarattığımız büyük değişikliklerle somutlaşmıştır. Boş alan göze rahatlama seçme imkanı verir. Bizim nesnelere daha iyi anlayabilmek için dinlendiğimiz ve sonra tekrar aktör nesnelere üzerinde dikkatimizi topladığımız yerdir. Resimler veya yazı tipleri bir mesajı iletirken önemli boşlukları önemli bilgileri geliştirmek ve netleştirmek için kullanılabilir. Boş alan tasarımı alan ve figürlerin dengesini sağlar. Alanı azaltmak veya artırmak bir tasarımın etki gücünü belirleyebilir. Boş ve dolu alan arasındaki ilişki bir sanat eserinin etkisinin büyük ölçüde etkilemektedir.

YÖNTEM

Bu araştırmada yöntem olarak, Literatür tarama yöntemi, açık uçlu sorular üzerinden öğrencilerin bilgilerini değerlendirme, gözlem ve bulgular ışığında öğrencilerin yaptıkları tasarımlar üzerinden tarafsız olarak yorumlama yapılmaya çalışılmıştır. Gözlem, deney, uygulama ve kazanım testi gibi birçok safhadan oluşan bir sürecin sonucunda bulguların yorumlanması yer alır. "En sık kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden gözlem ve görüşme, sosyal olguların bu göreliliğini ve hareketliliğini bir an için de olsa yakalamaya ve anlamaya yöneliktir." (Yıldırım & Şimşek, 2005). Gözlem süreçlerinde aynı zamanda öğrencilerin öğrenme süreçlerini incelenmiştir. Seçilen yöntem de öğrencilerin anlatılan konuyu anlayıp anlamadığı ve öğretim yönteminin bu sınıfta uygulanma başarısını da test edeceği varsayılmıştır. Bu nedenle, öğrencilerin yapacakları üretimlerle ilgili konuyu öğrenip analiz etmeleri ve bunlar üzerinden iş üretmeleri amaçlanmış ve uygulanmıştır. Bilindiği gibi, günümüz sanat eğitiminde öğrencilerin kazanımlarını en iyi test etme yöntemlerinden birisi yapıtlar üzerinden konuşmayı gerektirir.

Uygulama Aşamaları

Öğrencilerin espas bilgilerinin ölçülmesi, espas bilgileri üzerinden öğrencilerde mevcut bilgilerin tartışılması, Yapılandırmacı anlayışla espas konusunun öğretimini yapılması, konunun üç aylık süreye yayılarak, öğrencilerin üretimler yapması sağlanmıştır. Üretimlerin değerlendirilerek seçilen işlerin sergilenmesi gerçekleştirilmiştir. Daha sonra, öğrencilerin edindikleri kazanımların açık uçlu sorular yardımı ile test edilmesi sağlanmıştır.

Yapılan çalışmada öğrencilerin kazanımlarını gösterebildikleri işler ile her öğrenci espasın “sorunsal” olarak temel aldığı, Klasik espas. Çağdaş espas ve özgür olarak bir tasarımlar yapmıştır. Her öğrenci yaptığı espasla ilgili beşyüz kelimelik düşünsel boyutu yansıtan, işin yapım süreci, sanatsal ve estetik kaygılar, tasarım unsurları, giriş gelişme ve sonucu anlatan metinler yazmışlardır.

SONUÇ

Espas kavramı, sanat eğitimi veren lisans bölümlerinde değerlendirildiğinde genellikle öğrencinin resim atölye ya da temel sanat dersleri bünyesinde uygulamalı olarak verilmektedir. Araştırmanın başlangıcında öğrencilerin espasın betimlemedeki gücünün yeterince farkında olmadıkları gözlenmiştir. İleriki aşamalarda, kompozisyon ve espası görsel medyalar sayesinde daha fazla deneyimlenerek kendilerini geliştirdikleri gözlenmiştir.

Makalede espas konusu üzerinden geliştirilebilecek ve yenilebilecek bir eğitim öğretim faaliyetinin kazanımlarının da test edilerek yeni öneriler de bulunulması imkanı sağlanmıştır. Espası yetenek ve algısıyla keşfedenler, ustaları inceleyip, izleyerek keşfetme çabası içinde olanlar, çeşitli kuramsal bilgilerle birlikte uygulamalı olarak ta birçok aşamayı gözden geçirenler gibi düşünülebilir. Sanat eğitiminin asıl önemli bir amacı ise farklı espas tiplerini çalışmalarında bilinçli olarak kullanabilenlerdir.

Ortaya çıkan ürünler sayesinde espas öğretiminin bilgisayar teknolojisi yardımı ile de aktarılacağı görülmüştür. Öğrencilerin lisans eğitimi süresince yapılan değerlendirmelerle öğrencilerin bu konuyu üzerinde durmakta gerekli estetik yapılanma ile tanımlanabilir. Bu nedenle temel sanat-tasarım ve uygulamalı atölye çalışmaları yanında kuramsal anlamda değerlendirme yaptıkları teorik derslerin dışında bilgisayarda tasarım dersinin içeriğine de konu dahil edebilir.

Sanat eğitimi alan öğrencilerin en önemli amaçları, yaratıcılığın olduğu, özgün bir kompozisyon-tasarım üretmektir. Espasın bir kompozisyon ögesi olarak, öğrenciler tarafından ifadeye hizmet eden biçimde kullanılması amaçlanır.

Güzel Sanatlar- Tasarım lisans öğrencilerinin, espas kullanımı belirli bir amaçlılık taşıması öğrenci ifadesini betimlemesinde başarısının artmasına neden olacaktır.

Kompozisyon ve irreal yapıyı ifade edebilen espas faktörü tasarım ve yaratımın *birçok* aşamasında öğrencilerin karşısına çıkmaktadır. Görsel sanatlar eğitimi alan öğrenciler espas

kullanımı ile ilgili sorunlar yaşamaktadır. Bu aracın yeterli ve amaçlı kullanımı görsel yaratımın arka planında amaçlananın izleyende daha güçlü ve kesintiye uğramadan iletilmesini sağlayabilir.

Öğrencilerin özel ilgileri ve gördükleri ustalık eğitimleri ile kendilerinin deneyimlediği espas kullanabilmelerine ait kazanımlar genellikle uygulama çalışmalarında öğrenciler açısından önemli bir problem olabilmektedir.

Espas aracını öğrenmek lisans öğrencileri bakımından farklı şekillerde olabilmektedir. Sanatçı tarafından oluşturulan, kompozisyon yapılanmasında, kurgusunda görünen yapı ve görsel sanatlardaki özede hakim olan bu önemli araç denilebilir ki, izleyici tarafından alınılan yönüyle sanat yapıtında verilen sanatçı imgelemenin berraklığı artırmaktadır.

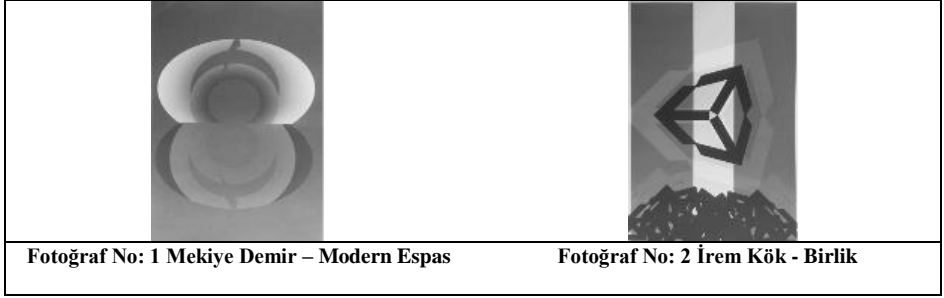
KAYNAKLAR

- Arnheim, R., & Ögdül, R. (2009). *Görsel Düşünme*. Metis Yayınları. İstanbul.
- Bahar, B. (2004). *Türk Resminde Soyut Yapısalcı Anlayışta Öncü Bir Tavrı Adnan Çoker, İzmir, Dokuz Eylül Güzel Sanatlar Enstitüsü Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi*.
- Baxandall, M. (2015). 15. Yüzyılda Sanat Ve Deneyim: Stilin Toplumsal Tarihine Giriş. İletişim Yayınları.
- Berger, J. (2009). *Görünüre Dair Küçük Bir Teoriye Doğru Adımlar Çev: Bülent Somay. Dördüncü Baskı. Metis Yayınları, Ankara*
- Berk, N. (1972). *Resim Bilgisi, Varlık Yayınları. İstanbul*
- Bertrand Russell (1994). *Batı Felsefesi Tarihi Iıı, Yeniçağ, Çev: Muharrem Sencer, Say Yayınları, İstanbul*.
- Cheng, F., & Özsezgin, K. (2006). *Boşluk ve doluluk: Çin Resim Sanatının Anlatım Biçimi. İmge Kitabevi. Ankara*.
- Deleuze, G. & Guattari, F. (1996). *Felsefe Nedir? çev. Turhan Ilgaz, YKY, İstanbul*.
- Demir, A. (1993). *Temel Plastik Sanatlar Eğitimi. Açık Öğretim Fakültesi Lisans Tamamlama Programı, İstanbul*.
- Dolunay, A. (2016). *Teknolojinin Görsel Sanatlar Ve Sanat Eğitime Katkisi. Journal of International Social Research, 9(42)*.
- Eco, U. (2000). *Açık Yapıt, Can Yayınları. İstanbul*.

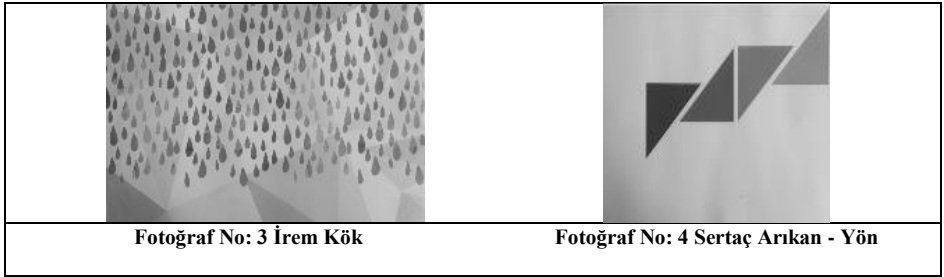
- Erbay, M. (2000). Plastik sanatlar eğitimin gelişimi, Boğaziçi üniversitesi, İstanbul.
- Evering, L. C., & Moorman, G. (2012). Rethinking plagiarism in the digital age. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 56(1), 35-44. doi:10.1002/JAAL.00100
- Genç, A., & Sipahioğlu, A. (1990). Görsel Algılama: Sanatta Yaratıcı Süreç. Sergi Yayınevi.
- Giocometti, A. (2005). Yazılar, yky, 2.baskı, Çev: Aykut derman, ist.
- Hebert, D. G. (2016). Technology and arts education policy. *Arts Education Policy Review*, 117(3), 141-145.
- Çelen, F. K., Çelik, A., & Seferoğlu, S. S. (2011). Çocukların İnternet kullanımları ve onları bekleyen çevrim-içi riskler. *Akademik Bilişim*, 2-4.
- Kanat, S. ve Mutlu, H. S. (2017). Seramik Sanat Eğitiminin Tıp Öğrencisine Katkıları, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 10 Sayı: 51,s: 729-736.
- Lhote, A. (2000). Sanatta Değişmeyen Plastik Değerler, İmge Kitabevi, Ankara
- Lukacs, G.(1992). Estetik, II. 2. Basım, Payel Yayınları.
- Turani, A. (1992). Dünya Sanat Tarihi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Genişletilmiş 5. Baskı
- Yılmaz, M. (2009) Eğitimin Her Kademesine Yönelik, Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar, 3. Baskı Gündüz yayıncılık Ankara.
- Ziss, A. (2011) Gerçekliği Sanatsal Özümsemenin Bilimi Estetik,, Çeviren: Yakup Şahan, 2. Baskı
- www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24862

Öğrenci Uygulamaları

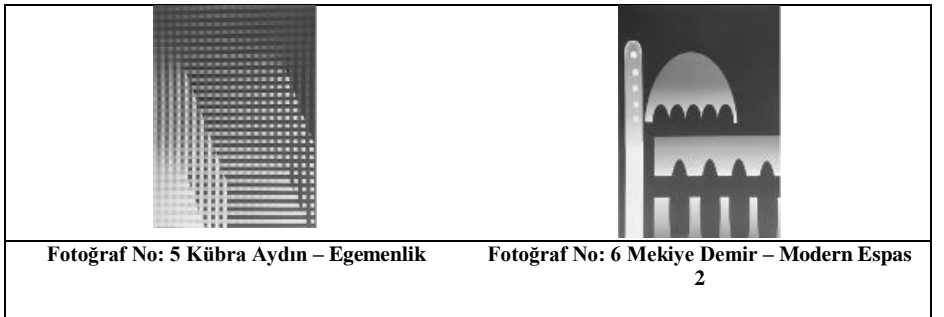
Tablo 1

Tablo 3

Tablo 4

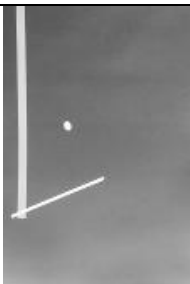

Tablo 5

	
Fotoğraf No: 7 Sertaç Arıkan - Espas	Fotoğraf No: 8 İrem Kök - Kontrast

Tablo 6

	
Fotoğraf No: 9 Hacı Tanrıverdi – Modern Espas	Fotoğraf No: 10 Sertaç Arıkan - Yön

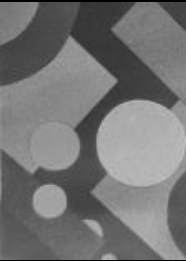
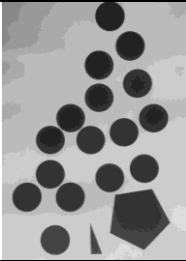
Tablo 7

	
Fotoğraf No: 11 Kübra Aydın- Özgün Espas	Fotoğraf No: 12 Yurdanur Yener - Espas

Tablo 8

	
Fotoğraf No: 13 Yurdanur Yener - Zıtlık	Fotoğraf No: 14 Mekiye Demir – Modern Espas

Tablo 9

	
Fotoğraf No: 15 Yurdanur Yener - Egemenlik	Fotoğraf No: 16 Burcu Bingöl- Birlik 2

Tablo 10

	
Fotoğraf No: 17 Miray Gülten - Espas	Fotoğraf No: 18 Sertaç Arıkan - Espas

Tablo 11

	
Fotoğraf No: 19 Burcu Bingöl – Cam Işık	Fotoğraf No: 20 Nadide Baysal - Espas

Tablo 11

	
Fotoğraf No: 21 Nadide Baysal – Espas	Fotoğraf No: 22 İrem Kök - Uygunluk